

Verloren raken, geborgen zijn

15 oktober 2023

Voorgangers: Janine Mutsaerts en Jolly van der Velden

Welkom

Lied – Kom adem ons open (t. Sieds Prins, m. Tom Löwenthal)

Inleiding

Lang van tevoren wordt een thema uitgezet: verloren zonen. “Kunnen we nog iets met de man in de bijbel”. De voorbereidingsgroep heeft dit thema willen uitbreiden naar verloren mensen m/v/gender +_. De oorspronkelijk gekozen teksten zijn losgelaten. Verloren zijn er nu velen. Er is een oorlog. En die is bij voorbaat al verloren. Levens, hoop, toekomst. We kunnen hier niet omheen in deze dienst.

En we zijn geen Nieuwsuur, en geen op1. We gaan niet oordelen, geen partij kiezen. Mogelijk zijn een aantal van u het hier niet mee eens. Laten we dat dan bewaren voor de koffie. Want het is verloren. Al heel lang. En nu?

Gebed

Lied – Een mens te zijn op aarde (t. Huub Oosterhuis, m. Antoinette Oomen)

Lezing 1: Gedicht ‘Een krijgszuchtige tijd’ van Marieke Lucas Rijneveld
(iets aangepast aan de situatie van nu)

Steeds gedacht: één soldaat maakt nog geen oorlog.

*Maar nu met man en macht gezocht naar geruststelling,
naar de winter in een zwaluw zien overgaan, of de boter*

*op het aanrecht bestuderen en hoe snel zacht, dat iets nog
zacht kán worden in deze wereld en we allemaal zo smeerbaar,
maar de kou spat van beeldschermen, uit radiostemmen.*

*Ze zeggen dat het grondoffensief is begonnen, dat anderhalve
Jood en een Palestijn dit wilden, terwijl wij toch weten dat
vrede meer aanzien geeft dan geweld, dat alleen menslievendheid*

*je een stoel in de geschiedenis geeft. En ook: een vechtersjas of een
ijzervreter is geen identiteit, het is een mal waar je jezelf in giet.*

Wie het zwaluwnest bevuult, broedt uiteindelijk zijn eigen ei kapot.

*Het volgende moeten we onthouden: dat we allemaal als
vluchteling geboren worden, op zoek naar de juiste plek,
naar veiligheid en wat voorspoed, een liefkozende blik.*

*Dus maak vrij baan in het hart, want daar is een onmeetbare
ruimte. En bedenk dit: in ieder welkom zit een schuilkelder.*

Het volgende moeten we onthouden: dat we allemaal als vluchteling zijn geboren.

Lied – Ken je mij? (Psalm 139 vrij ged.; t. Huub Oosterhuis, m. Stijn van der Loo)

Lezing 2: compilatie uit 'Merkstenen' van Dag Hammarskjöld
(enigszins vrij)

Als het stil om je heen wordt en je geschrokken blijft staan: als je ziet dat je werk een vlucht voor de angst is geworden en een ontwijking van verantwoording – verdoof je dan niet door weer de jachtigheid op te zoeken, maar houdt het beeld vast tot je de bodem ervan bereikt hebt.

De langste reis is de reis naar binnen.

*Nacht. Voor mij uit loopt de weg. Achter mij de boog van het pad, naar het huis toe, als een schemering van licht onder de donkerte van de zware bomen in het park. Weet dat daar mensen voorbijgaan, gehuld in de duisternis. Weet dat het leven om me heen trilt, verborgen in de nacht. Weet dat er in het huis iets op me wacht. Uit het duister van het park klinkt de roep van een eenzame vogel:
ik ga naar binnen.*

Licht zonder bron. Het bleke goud van een nieuwe dag. Zijdeachtige grijze, zachte bladeren aan lage struiken, zilver van dauw. (...) Uit het lovergewelf van het beekravijn treed ik tevoorschijn op de wijde helling. Druppels glinsteren op mijn handen, het voorhoofd koel door de waterspatten van neerbuigende takken, vervliëgend in de zoele morgenwind.

Nu: de vrees overwonnen – vrees voor de anderen, voor mezelf, voor de duisternis daaronder. Ik ben aan de grens van het ongehoorde. Hier eindigt het bekende. Hier wordt verlangen gelouterd tot openheid, is iedere daad een voorbereiding, iedere keuze een 'ja' aan het onbekende. De geur van de witte bloem draagt de belofte aan van een nieuwe saamhorigheid.

*In Uw wind, in Uw licht.
Hoe klein is al het andere, hoe klein zijn wij
en hoe gelukkig in datgene wat het enige grote is.*

Lied – Geef een weg (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Overweging

De oorspronkelijk gekozen teksten zijn losgelaten. Verloren zijn er nu velen. Er is een oorlog, En die is bij voorbaat al verloren.

Levens, hoop, toekomst, verloren. We kunnen hier niet omheen in deze dienst. En we zijn geen Nieuwsuur, en geen Op1. We gaan niet oordelen, geen partij kiezen. Mogelijk zijn een aantal van u het hier niet mee eens. Laten we dat dan bewaren voor de koffie. Want het is verloren. Al heel lang. En nu?

*Ik sla mijn ogen op naar de bergen
Vanwaar komt mijn hulp.*

Zij kijkt de woestijn in, de lege auto's, de lichamen. Ze hoort het gegil. Ravage. Waar komt haar hulp vandaan?

Hij zit op een leeg olieblik. Starend naar de ingestorte flatgebouwen. Geen elektra, geen water. Chaos, leegte. Waar komt zijn hulp vandaan?

De oude vrouw loopt door het vervallen kamp, Al twintig jaar, langs de shabby tenten. Kinderen die spelen in de modder. Waar komt haar hulp vandaan?

Het meisje zit in de panic room, hoort de schoten in het slot, paniekt. Merkt hoe ze weggaan, ademt. Waar komt haar hulp vandaan?

Iedereen is in feite verloren. En waar is God? God in de oorlog is een heikele vraag.

In het oude testament zijn er talloze oorlogsverhalen. Ik pak Deuteronomium 20 erbij:

'Als u ten strijde trekt tegen de vijand en u stuit op een overmacht, met paarden en trekwegens, wees dan niet bang. Want de heer uw God die u uit Egypte heeft weggeleid, staat bij u.

Voor het tot een treffen komt, moet de priester naar voren treden en het krijgsvolk zo toespreken:

"Luister Israëel, Vandaag bindt u de strijd aan met de vijand. Wees sterk en moedig. Laat u niet afschrikken en wees niet bang voor hem. De heer uw God gaat met u mee. Hij is het die de strijd voor u voert tegen de vijand. Hij schenkt u de overwinning".

Een dergelijke bemoedigende toespraak kunnen we ook horen uit naam van Allah, uit de mond van een generaal of een aanvoerder van een commando eenheid. Het is oorlogstaal.

Er wordt geschreven, dat God alleen wil dat er gedood wordt wanneer er aan de andere zijde een echte misdaad is begaan. "Gij zult niet doden" betekent dan eigenlijk "Gij zult niet vermoorden".

God is dus niet in alle omstandigheden tegen het doden van een ander, maar wel tegen het vermoorden van een ander. Oorlog is nooit goed, maar volgens God soms is het noodzakelijk. Want in een wereld die gevuld is met zondige mensen ([Romeinen 3:10-18](#)) is oorlog onvermijdelijk. Soms is oorlog de enige manier om te voorkomen dat zondige mensen – ik citeer, het zijn niet mijn woorden- andere mensen veel leed en pijn berokkenen. En zo wordt oorlog als het ware legitiem in bijbelse taal.

Welk politiek standpunt je ook inneemt nu, deze vlieger lijkt toch echt niet op te gaan voor mij. Zoals Grünberg schrijft in de NRC: Het gaat over grond, een existentiële oorlog. En de hele wereld heeft ermee te maken, want de hele wereld heeft het conflict in oorsprong mede gecreëerd.

Met dank aan Henk Baars citeer ik Abel Herzberg:

"We willen bidden voor de vrede in het Midden-Oosten, niet voor de vrede van Israël. De tranen van een Arabische moeder wegen even zwaar als de tranen van Rachel die om haar kinderen weent". En, zegt Herzberg: "Je moet een moordenaar zijn moord betaald zetten, maar dit alleen in je eigen munt en niet in de zijne. Jouw munt dient vrij te zijn van de idee van vergelding en niet besmet met de haat, die hem tot levensbeginsel gestrekt heeft".

Er zijn dan ook de troostende woorden uit psalm 121:

"De Heer is je wachter, de Heer is de schaduw aan je rechterhand.

Overdag zal de zon je niet steken, bij nacht de maan je niet schaden.

De Heer behoedt je voor alle kwaad, hij waakt over je leven.

De Heer houdt de wacht over je gaan en je komen van nu tot in eeuwigheid".

En hoe hij dat doet, is voor ons vaak onzichtbaar en is ons nu een raadsel, maar ik geloof hierin.

Ik was geraakt door het plaatje van de woestijn bij de aankondiging van deze dienst. De woestijn, waar zoveel jonge mensen nu hun leven en hun zekerheid hebben verloren, vorige week, 7 oktober. De woestijn, waar ik zelf verloren ben geraakt bij een stiltetocht georganiseerd door het ITIP, waar ik in de kale vlakte bovenop een heuvel ben gaan zitten in de hoop dat God mij zou vinden – en ik ben gevonden.

De woestijn, waar Christus zich terugtrok, zijn gevecht streed, er sterk en zuiver uitkwam. Waar hij zijn rust en inspiratie opdeed, dichterbij zijn vader kwam.

De woestijn, waar het Palestijnse echtpaar waar wij logeerden, ons heen bracht, ons de watertanks op de daken liet zien, die de kolonisten lek schoten.

De woestijn, wat soms ons leven is. Droog, ongenaakbaar, teveel, te ver en dus geen uitzicht., geen uitkomst.

Het enige dat ik kan bedenken is ons te richten naar vrede-stichters, verzoeners. Kijken hoe zij in de geschiedenis geopereerd hebben. Vandaag in het bijzonder Dag Hammarskjöld.

Hammarskjöld werd benoemd tot secretaris-generaal van de Verenigde Naties door de Algemene Vergadering op 7 april 1953. Later werd hij nogmaals benoemd voor een ambtstermijn van vijf jaren in 1957, meer dan zes maanden voor het beëindigen van zijn eerste ambtstermijn. Tijdens zijn periode als secretaris-generaal droeg Hammarskjöld vele verantwoordelijkheden voor de Verenigde Naties in zijn pogingen om verdere oorlogen te vermijden en de andere opdrachten van het charter te vervullen. In het Midden-Oosten betekende dit voortdurende diplomatieke onderhandelingen ter ondersteuning van de Aramese Overeenkomst tussen Israël en de andere Arabische staten en vooruitgang te promoten van verdere vooruitgang tot betere en vredigere omstandigheden in de omgeving. Verder heeft hij geholpen bij de Suez crisis. Daarnaast heeft hij zijn bijdrage geleverd in Libanon en het opzetten van een bureau van de speciale afgezant van de secretaris-generaal in Jordanië in 1958.

In 1955 werden, als gevolg van zijn bezoek aan Peking (30 december 1954–13 januari 1955), 15 gevangengenomen Amerikaanse piloten, die hadden gediend tijdens het Commando van de Verenigde Naties, vrijgelaten door de Chinese Volksrepubliek.

Later in 1960, toen president [Joseph Kasavubu](#) en eerste minister [Patrice Lumumba](#) van de jonge republiek Congo de VN vroegen om ondersteuning maakte hij zelf vier reizen naar Congo om toezicht te houden op de acties van de Verenigde Naties. De vierde trip naar Congo begon op 12 september en eindigde met een fataal vliegtuigongeval.

Volgens Hammarskjöld was de UNO nooit bedoeld om van de aarde een paradijs te maken, wél om te voorkomen dat zij zou veranderen in een hel.

Zijn teksten zijn een soort 'witboek' zo noemt hij het zelf, de dialoog tussen hem en God. Ze getuigen van een mystieke zoektocht, en van zijn worsteling te leven volgens zijn diepste overtuigingen.

Hij werd een inspiratiebron voor vele mensen, waaronder vele politici. Hij heeft een enorme verantwoordelijkheid gedragen Voor de wereldvrede, voor de verlorenen.

Zijn we ooit definitief verloren? Is het Midden-Oosten verloren?

Verloren zijn begint met verdwalen, vallen, de verkeerde afslag nemen.

In de penitentiaire inrichting in Arnhem zitten ongeveer 15 mannen met levenslang. Dat betekent een straf van 25 jaar of meer. Ik heb hen tijdens mijn afstudeerstage mogen interviewen, het ging

over hun levensperspectief.

En echt zonder uitzondering, en dat zal u niet verbazen, werden zij als klein jongetje geboren in een verloren gezin, in een systeem, dat het al had opgegeven, de afslag had gemist, en niet meer verder kon of wilde zoeken naar 'het rechte pad'. Dit piepjonge leven was eigenlijk bij voorbaat al verloren. Bij de meesten was het zo in hun genen gaan zitten dat ze het gewoon waren gaan vinden, hun jaren uitzaten en gehospitaliseerd werden. Een enkeling had de moed, het talent om te reflecteren, te willen zien waar het beslismoment genegeerd was. Deze zelfde enkeling had de moed gehad, om in zijn detentie alsnog de draai te maken, zichzelf niet als verloren wilde zien, op zoek ging naar kansen, naar verzoening, naar heling. Onroerend.

Uit de woestijn komen, "de langste reis is de reis naar binnen".

Dit conflict, deze oorlog vraagt om ons mededogen. Een kaars opsteken, bidden. Omzien naar elkaar, ook dichtbij. Verweg kunnen wij niets doen. Wel hier wel nu.

In onze zoektocht naar richting en verbinding zoeken wij elkaar en God. We willen geborgen zijn en elkaar (her)bergen. Het belangrijkste dat wij in oorlogstijd kunnen doen is bidden om wijsheid van God voor onze leiders, de veiligheid van onze militairen, een spoedige oplossing van het conflict en een minimaal aantal slachtoffers – aan beide zijden van het conflict ([Filippenzen 4:6-7](#)).

"Gij hebt ons in de moederschoot gekend
Zie ons in deze wereld, geef een weg.
De mensen sterven en zijn niet gelukkig.
De levende zijt Gij, geef ons uw woorden
Zie ons in deze wereld, geef een weg"

Amen

Lied - Lied van weg en omweg (t. Huub Oosterhuis, m. Antoine Oomen)

Voorbeden

Laten we bidden...

Eeuwige, Bron van licht,

Wees bij ons als we ons verloren voelen,
adem ons open door en voor Jouw licht,
zodat we kunnen stralen
en onszelf
en elkaar kunnen ontmoeten in saamhorigheid en respect.
Laat ons verlangen daarnaar nooit uitdoven!

Iedereen kent licht en duisternis
en vele tinten schemering.
Het vraagt moed om door te lopen,
ook al is het pad tijdelijk niet goed begaanbaar of zichtbaar.

Het vraagt ook moed om door te blijven gaan,
als je in de volle schittering van de dag staat en je je liever zou willen verbergen.

Niets is vanzelfsprekend,
totdat je de verantwoording neemt voor je eigen pad.

Wees onze reisgenoot in geborgenheid
Geef dat we met open ogen het licht en het duister zien
en op waarde kunnen schatten.

Adem ons open en geef dat we steeds opnieuw
bereid zullen zijn 'ja' te zeggen tegen het onbekende,
als de weg dat van ons vraagt.

Geef ons wijsheid in het omgaan met de aarde.
Laten we niet alleen wijzen naar:de grootvervuilers, de gifspuiters,
de ongeïnteresseerden, de ontkenneren.
We hebben allemaal de verantwoording
de aarde te koesteren en te beschermen,
en rentmeester te zijn van wat ons is toevertrouwd.

Wij bidden voor alle oorlogsslachtoffers, waar ook ter wereld.
Wij bidden voor vrede. Overall!
Iedereen wil vrede, we snakken ernaar. En toch...
In gedachten zijn we bij het steeds verder escalerende conflict in Israël.
Wij bidden voor de slachtoffers van het geweld en hun naasten.
Zowel voor de Palestijnen, als voor de Israëliërs.
In de hoop dat ze een gezamenlijke uitweg vinden uit deze vreselijke spiraal van geweld.
Dat ze elkaar blijven zien als mensen
ondanks alle duisternis.
Wees bij ze, als bron van licht.

Wij bidden voor wat is toevertrouwd aan het intentieboek
en voor wat ons persoonlijk zo ter harte gaa

Amen

Tafellied – Het brood in de aarde (t. Huub Oosterhuis, m. Anton de Klerk)

Breken en delen

Lied – Er is nog zomer (t. Judith Herzberg, m. Geke Bruining)

Zegen

Lied – Om warmte gaan wij leven (t. Huub Oosterhiis, m. Wilfred Kemp)